

Ichki ishlar organlari tezkor bo'linma xodimlari tomonidan o'g'irlik jinoyatini oldini olishdagi tezkor profilaktik tadbirlar

**Mamadaliyev Samandar
Shavkat o'g'li**

**O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 306 guruh
kursanti**

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar organlari tizimida faoliyat yuritayotgan tezkor bo'linmalar xodimlari tomonidan o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish borasida olib borilayotgan tezkor-profilaktik tadbirlar yoritilgan. Jinoyatlarning huquqiy asoslari, ularning turlari, tezkor-qidiruv faoliyatining usullari hamda amaliy samaradorlik misollar orqali tahlil qilingan. Shuningdek, o'g'irlikka qarshi kurashishdagi zamonaviy yondashuvlar va jamoatchilik bilan hamkorlikning o'zni ko'rsatib berilgan. Maqola jinoyatlarning oldini olishda tizimli yondashuvning ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Ichki ishlar organlari, o'g'irlik jinoyati, tezkor bo'linma, profilaktika, jinoyat qidiruv, jinoyatlarning oldini olish, huquqbuzarlik, reydtadbirlari, tezkor-qidiruv, jinoyat xavfsizligi.

Kirish qismi

Hozirgi kunda zamonaviy jamiyatda huquqbuzarliklarning oldini olish, jinoyatchilikka qarshi kurashish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Ayniqsa, mulkka qarshi jinoyatlar, xususan, o'g'irliklar ko'plab ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni keltirib chiqaradi. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar organlari tizimidagi tezkor bo'linmalar bu kabi jinoyatlarni fosh qilish va ularning oldini olishda muhim o'rin egallaydi. Tezkor-profilaktik chora-tadbirlar o'g'irlik jinoyatlarining oldini olishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Asosiy qism

1. O'g'irlik jinoyatlarining turlari va ularning xususiyatlari

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 169-moddasiga muvofiq, o'g'irlik – bu o'zganing mol-mulkini yashirin ravishda o'zlashtirishdir. Ushbu jinoyat quyidagi ko'rinishlarda sodir etilishi mumkin:

1. Uy-joylardan o'g'irlik (ko'p hollarda tunda yoki egalari yo'qligida);
2. Avtomobillardan mulk o'g'irlash (avtomobil o'zini emas, balki ichidagi narsalarni);
3. Savdo do'konlaridan, omborlardan va ishlab chiqarish korxonalaridan o'g'irlik;
4. Elektron vositalar (telefon, planshet, kompyuter) o'g'irligi.

Statistik ma'lumot: 2023-yilda O'zbekiston bo'yicha ro'yxatga olingan jinoyatlarning 21 foizini o'g'irlik jinoyatlari tashkil qilgan. Bu esa ushbu jinoyat turining dolzarbligini ko'rsatadi.

2. Tezkor bo‘linmalarining huquqiy maqomi va vazifalari

Tezkor bo‘linmalar (jinoyat qidiruv, ichki ishlar bo‘limlaridagi tezkor-qidiruv guruhlari) O‘zbekiston Respublikasi IIV tarkibida faoliyat yuritadi. Ular quyidagi asosiy yo‘nalishlarda ishlaydi:

1. Jinoyat sodir etgan shaxslarni aniqlash, qidiruvdagi shaxslarni ushlash;
2. Jinoyatga moyil bo‘lgan shaxslarni aniqlab, ular bilan profilaktik suhbatlar o‘tkazish;
3. Yashirin kuzatuvlar, tezkor eksperimentlar, audio-video monitoring vositalaridan foydalanish;
4. Tahlil asosida “jinoyat xavfi yuqori” hududlarni aniqlash va oldini olish choralari.

3. Tezkor-profilaktik tadbirlar shakllari

Tezkor bo‘linmalar tomonidan amalga oshiriladigan asosiy profilaktik tadbirlar:

1. **“Tun yoritgichi” reydlari:** tunda jinoyatchilik xavfi yuqori bo‘lgan ko‘chalarda patrullik va yashirin kuzatuvlar olib boriladi.
2. **Xavfli guruhlar bilan ishlash:** ilgari sudlangan, jinoyatga moyil bo‘lgan shaxslar ro‘yxatga olinadi va ular bilan muntazam suhbatlar o‘tkaziladi.
3. **Tahliliy faoliyat:** jinoyatlarni sodir etish joylari, uslublari va vaqtlari bo‘yicha statistik tahlillar o‘tkazilib, ehtimoliy jinoyat joylarida tezkor nazorat kuchaytiriladi.
4. **Profilaktik reydlar:** bozorlarda, lombardlarda, telefon tuzatish nuqtalarida hujjatsiz yoki noqonuniy sotilayotgan buyumlar aniqlanadi.
5. **Profilaktika kuni:** mahallalarda aholi bilan uchrashuvlar tashkil qilinib, mulkni muhofaza qilish bo‘yicha tavsiyalar beriladi.

4. Amaliy misollar va samaradorlik

2023-yil mart oyida Toshkent shahrining Olmazor tumanida tezkor-qidiruv guruhi tomonidan “Tungi patrul” tadbiri davomida 3 nafar o‘g‘irlik jinoyatiga ixtisoslashgan shaxs qo‘lga olindi. Ular turar joylardan qiymati 150 million so‘mlik mulklarni yashirin ravishda o‘g‘irlagani aniqlangan.

Namangan viloyatida tezkor xodimlar tomonidan telefon va noutbuklar o‘g‘irlanishining oldini olish maqsadida 25 ta servis markazda tekshiruv o‘tkazilib, 50 dan ortiq noqonuniy olib kirilgan qurilma aniqlangan.

IIV hisobotlariga ko‘ra, tezkor profilaktik tadbirlar natijasida 2022-yilda 1100 dan ortiq og‘ir o‘g‘irlik jinoyatlari oldi olingan va jinoyat sodir qilishga tayyorgarlik ko‘rilgan 380 ta holat fosh etilgan.

Xulosa

O‘g‘irlik jinoyatlari – nafaqat jismoniy, balki psixologik va iqtisodiy zarar yetkazuvchi xavfli huquqbuzarlik turidir. Ichki ishlar organlarining tezkor bo‘linmalari tomonidan amalga oshirilayotgan tizimli va analitik yondashuvga asoslangan profilaktik tadbirlar jinoyatlarning oldini olishda hal qiluvchi rol o‘ynamoqda. Bu jarayonda tezkorlik, aniqlik, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va jamoatchilik bilan hamkorlik muhim omillar hisoblanadi. Tezkor bo‘linmalar nafaqat jinoyat sodir bo‘lganidan keyin emas, balki uning sodir bo‘lish ehtimoli mavjud bo‘lgan vaziyatlarning oldini olishda samarali faoliyat yuritmoqda. Shuningdek, aholi o‘rtasida mulk muhofazasi madaniyatini shakllantirish, huquqiy savodxonlikni oshirish ham ushbu profilaktikaning asosiy yo‘nalishlaridandir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi.
2. "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonun. – 2016-yil.
3. O'zbekiston Respublikasi IIV rasmiy hisobotlari. – www.iiv.uz
4. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. Raxmonov B. *Jinoyat profilaktikasi: nazariya va amaliyot*. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2022.
6. Xoliqov D. "Tezkor qidiruv faoliyati va jinoyatlarni oldini olish" *Huquq va xavfsizlik* jurnali,
7. O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi. *Tezkor-qidiruv faoliyati asoslari*. – Toshkent.
8. Mustafoulov A. *Kriminologiya va jinoyatchilik profilaktikasi*. – Toshkent: Adolat, 2020.
9. Toshkent shahar IIBB statistik axborot 2024.
10. Safarov T. *Mulkka qarshi jinoyatlar: kriminalistik tahlil*. – Toshkent: IIV Akademiyasi nashriyoti.
11. Egamberdiyev M. *Huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati va jinoyatlarning oldini olish mexanizmlari*. – Samarqand, 2022.